

«Стан громадянської освіти учнівської молоді в умовах сучасної школи»

(демоверсія аналітичної довідки)

На виконання наказу Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київський міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 15.10.2015 р. № 612 Центром науково-освітніх інновацій та моніторингу 11 листопада 2015 року було проведено дослідження щодо стану громадянської освіти учнівської молоді в умовах сучасної школи.

Тема дослідження

Стан громадянської освіти учнівської молоді в умовах сучасної школи.

Обґрунтування дослідження

Умови демократії потребують формування громадянина, здатного свідомо ставитись до виконання своїх суспільних обов'язків, самостійно приймати рішення, брати на себе відповідальність за них та приймати активну участь у житті держави.

Однак, як показують численні соціологічні дослідження, серед молоді зростає кількість осіб, які є політично індіферентними, цікавляться лише розв'язанням питань економічної вигоди, байдужі до проблем соціуму і країни в цілому. Водночас незначна кількість молодих людей транслиють антиукраїнські погляди, спрямовані на дестабілізацію існуючого порядку в країні, порушують законодавство України.

У школі учень проводить значну частину свого часу, спілкується з однолітками, навчається. Тому школа може стати основним осередком формування громадянськості як інтегральної якості особистості, яка дає можливість молодій людині усвідомити свої права і обов'язки щодо держави, суспільства; відчутти відповідальність за етнічну спільноту.

Такий стан речей актуалізує проблему дослідження стану громадянської освіти учнівської молоді в навчальних закладах м. Києва.

Концепція дослідження

Громадянська освіта (від англійського Civic education) – це навчання ефективній участі в процесах демократичного розвитку як на місцевому, так і на державному рівні. Його мета – навчити людину жити в умовах свободи, робити свідомий вибір у політиці, економіці, культурі, повсякденному житті та брати відповідальність перед державою за здійснений вибір.

Громадянська освіта передбачає отримання знань про суспільні інституції, права та обов'язки людини, етнічні, релігійні, національні відмінності, загальнолюдські правила та норми поведінки у суспільстві, а також набуття вмінь і навичок виконання суспільних обов'язків, моральних принципів, продуктивної взаємодії з оточуючими тощо.

У дослідженні вивчали такі складові громадянської освіти учнівської молоді:

1. Ціннісний аспект (розвиток поваги до Конституції України, державних символів, законодавства, державної мови, історії, культури; наявність активної життєвої позиції, відданості у служінні Батьківщині; готовність брати на себе відповідальність за свої дії, вчинки);
2. Змістовий аспект (обізнаність із необхідним мінімумом знань про правила життя і цінності громадянського суспільства);
3. Праксеологічний (здатність особистості бути соціально-політично компетентною в суспільній сфері, свідомо ставитися до збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих; сформованість екологічної культури).

Показником сформованості громадянської освіченості є уміння учнями активно застосовувати набуті знання й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в державі.

Об'єкт дослідження – стан громадянської освіти учнівської молоді в загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва.

Предмет дослідження – процес громадянської освіти учнів 8-х, 10-х класів у загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва.

Мета дослідження – вивчення стану розвитку громадянської освіти в умовах сучасної школи, визначення чинників, що сприяють формуванню громадянської компетентності учнів 8-х, 10-х класів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити теоретичний аспект проблеми формування громадянської компетентності учнів 8-х, 10-х класів.
2. Розробити анкету для учнів 8-х, 10-х класів, що надасть інформацію щодо стану громадянської освіти учнівської молоді.
3. Проаналізувати стан формування складових громадянської освіти учнів 8-х, 10-х класів.
4. Проаналізувати погляди учнів на питання національної приналежності, їхнє ставлення до української культури та останніх суспільно-політичних подій в Україні.
5. Здійснити порівняльну характеристику відповідей учнів 8-х, 10-х класів.
6. Визначити проблемні питання формування громадянської освіти учнів 8-х, 10-х класів.
7. За результатами дослідження підготувати аналітичну довідку.
8. Підготувати презентацію за результатами дослідження.
9. Ознайомити з результатами дослідження громадськість.

Практичне значення дослідження

Результати моніторингового дослідження дадуть можливість:

- отримати інформацію про стан сформованості громадянської свідомості учнів 8-х, 10-х класів;
- визначити фактори впливу на стан громадянської освіти учнів 8-х, 10-х класів;
- виявити проблемні моменти в організації громадянської освіти в навчальних закладах м. Києва;
- спланувати комплекс заходів, що дадуть змогу підвищити ефективність організації громадянської освіти учнів.

Загальна характеристика учасників дослідження

У дослідженні брали участь 2915 респондентів (учні 8-х класів – 1468, 10-х – 1447) із 99 загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) м. Києва.

Стислий виклад інформації

79% учнів 8-х та 66% учнів 10-х класів відчувають гордість за свою державу;

90% учнів 8-х та 82% учнів 10-х класів пишаються тим, що вони є громадянами України, відповідно – 9,3% та 16,9% байдужі до цього питання;

86% учнів 8-х та 82% учнів 10-х класів пишаються тим, що їх називають українцем (-кою), відповідно – 14% та 18% учнів байдужі до цього питання;

36% учнів 8-х та 25% учнів 10-х класів 86% учнів не хотіли б жити в іншій країні;

91% учнів 8-х та 85% учнів 10-х класів 86% позитивно ставляться до Прапора України, відповідно – 7% та 14% – байдуже;

94% учнів знають слова Державного Гімну України, 5% – частково;

70% учнів оцінюють своє знання Конституції України як посередньо, 12% – добре, 18% – погано;

63% столичних восьмикласників і 57% десятикласників спілкуються в повсякденному житті/побуті українською і російською мовами, відповідно 13% та 10% – українською, 24% і 32% – російською;

91% учнів вважають, що кожний громадянин України повинен знати державну мову, 8% – так не вважають.

77% учнів 8-х та 75% учнів 10-х класів зазначили, що підвищити громадянську свідомість сучасної молоді можливо завдяки відродженню національних традицій, звичаїв у родинах та навчальних закладах;

Висновки за результатами проведеного дослідження

Моніторингове дослідження «Стан громадянської освіти учнівської молоді в умовах сучасної школи» проведено відповідно до програми. Поставлені цілі й завдання виконані повністю.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що стан громадянської освіти в значній частині учнівської молоді 8-х і 10-х класів знаходиться загалом на когнітивному рівні. Це доводять такі результати дослідження:

- більшість учнів (94%) знають права і обов'язки школяра, проте тільки до 27% респондентів виявляють громадянську позицію, коли їхні друзі порушують правила і норми поведінки в школі;
- 91% учнів переконані, що кожний громадянин України повинен знати державну мову, натомість тільки 11% спілкуються в повсякденному житті українською мовою;
- спостерігається невисока активність учнів 8-х і 10-х класів у житті школи, класу.

Аналіз результатів дослідження виявив наступні проблемні питання у громадянській освіченості учнівської молоді:

- учні недостатньо обізнані з Основним Законом України;
- половині опитаних учнів бракує знань з історії міста;
- у половині родин опитаних учнів ніколи чи іноді торкались питань історико-культурної спадщини рідного краю;
- чверть восьмикласників і третина десятикласників виявили бажання переїхати жити до іншої країни;

Під час дослідження виявлені такі розбіжності у формуванні громадянської освіченості між учнями 8-х і 10-х класів:

- Порівняно з учнями 10-х класів, серед учнів 8-х класів на 13% більше тих, хто виявляє національну гордість;
- Порівняно з учнями 10-х класів, серед учнів 8-х класів на 4% більше тих, хто стежить за чистотою довкілля;
- Порівняно з учнями 10-х класів, серед учнів 8-х класів на 15% більше тих, займається краєзнавчою роботою.

Разом з тим визначені позитивні моменти у формуванні громадянської свідомості учнів 8-х та 10-х класів, а саме: учнівська молодь м. Києва пишається приналежністю до громадянства України, з повагою ставиться до державних

символів. Учні небайдужі до питань збереження навколишнього середовища, намагаються стежити за чистотою довкілля. Більшість опитаних учнів переймаються питаннями подій на Сході країни. Більшість восьмикласників і дев'ятикласників правильно розуміють громадянський обов'язок, а саме: прагнення громадянина захищати країну в разі небезпеки, оберігати природу, поважати культурні традиції та дотримуватися законів держави. Під час виконання доручених справ респонденти намагаються бути самостійними й ініціативними. Учні докладають зусилля, щоб бути здоровими, уникають шкідливих звичок і займаються спортом.

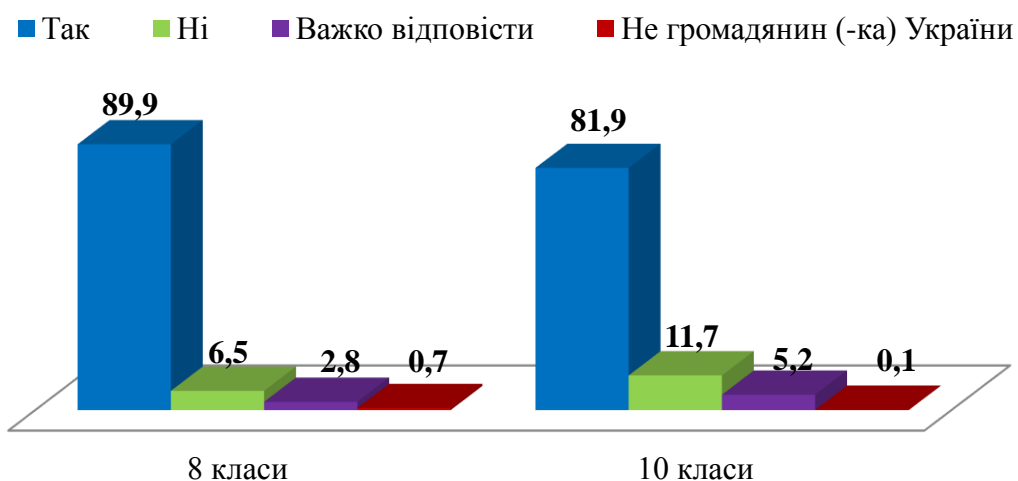
Думка респондентів щодо чинників, що сприяють вихованню свідомого громадянина демократичної держави

1. Відродження національних традицій, звичаїв у родині та навчальних закладах.
2. Підвищення рівня життя громадян.
3. Ознайомлення учнів із системою понять державотворення.
4. Відродження української мови.
5. Боротьба з корупцією в країні.
6. Гідна оплата праці громадян.

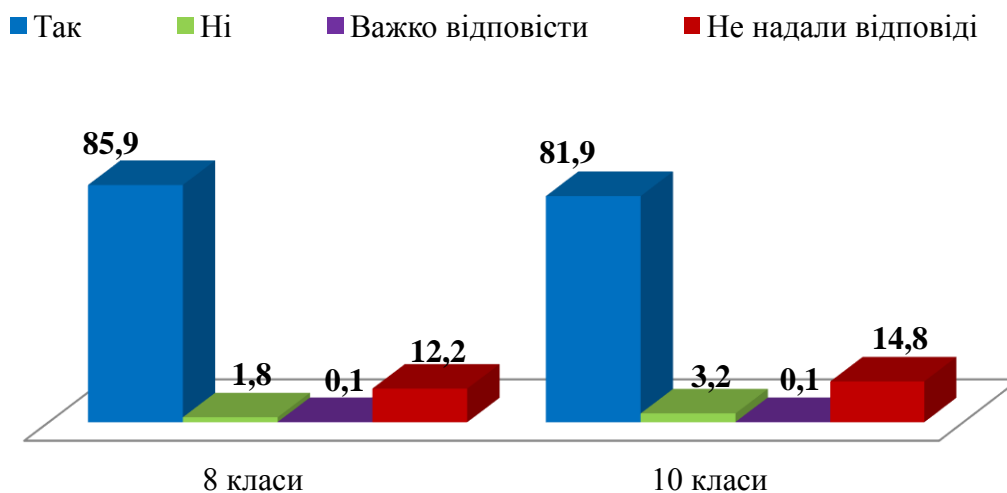
Результати дослідження

У дослідженні брали участь 2915 респондентів (учні 8-х класів – 1468, 10-х – 1447) із 99 загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) м. Києва.

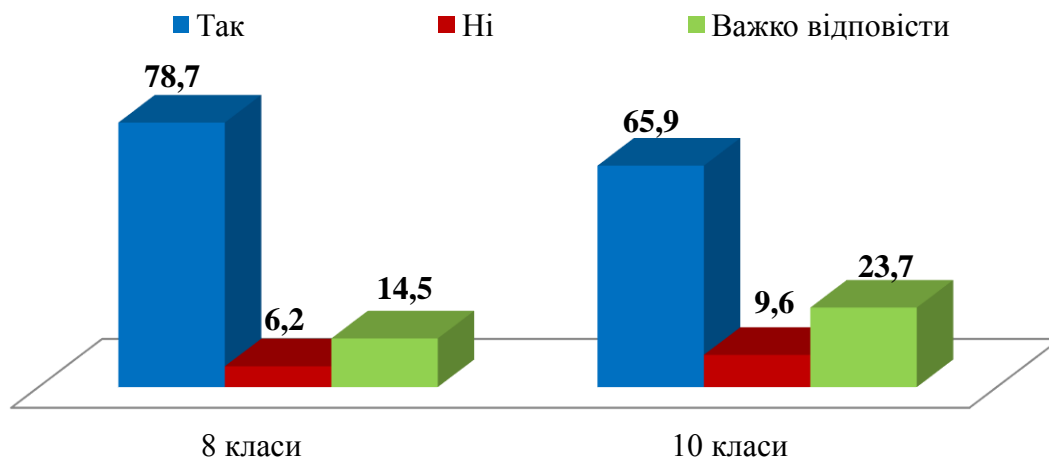
Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «Чи пишастесь тим, що Ви громадянин (-ка) України?», (у відсотках)

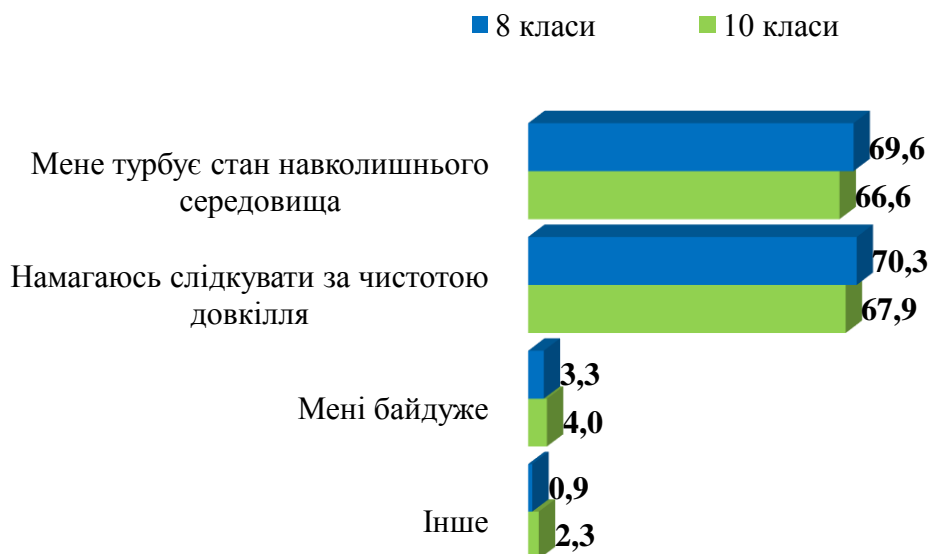
Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «Чи пишастесь Ви тим, що Вас називають українцем (-кою)?», (у відсотках)

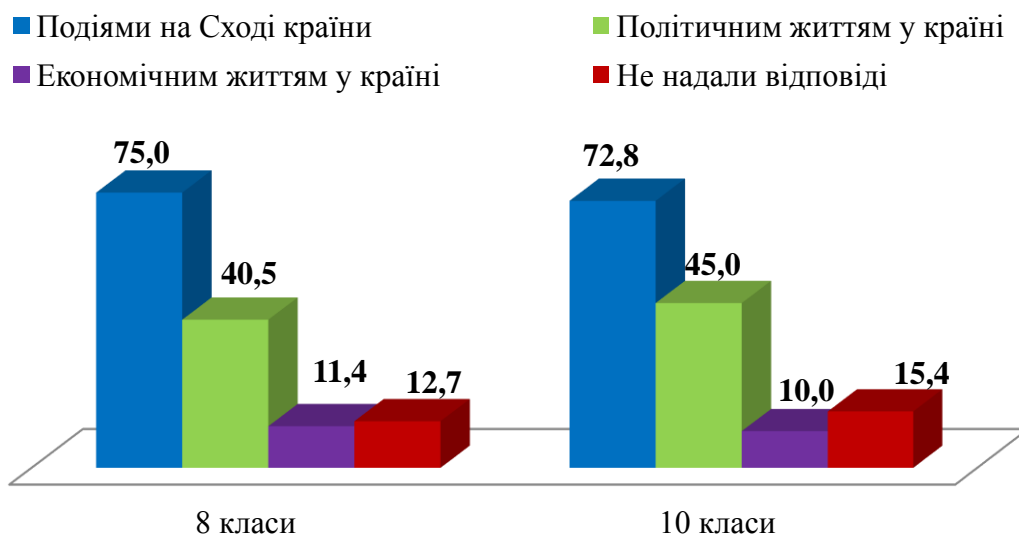
Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «Чи відчуваєте Ви гордість за Україну?», (у відсотках)

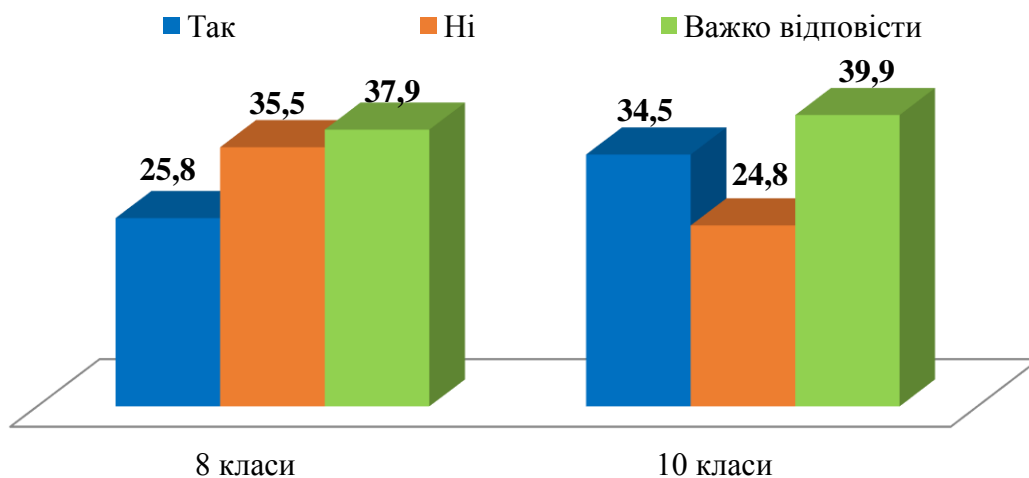
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Яке Ваше ставлення до питань охорони довкілля?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи цікавитеся Ви такими питаннями?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «Чи хотіли б Ви жити в іншій країні?», (у відсотках)

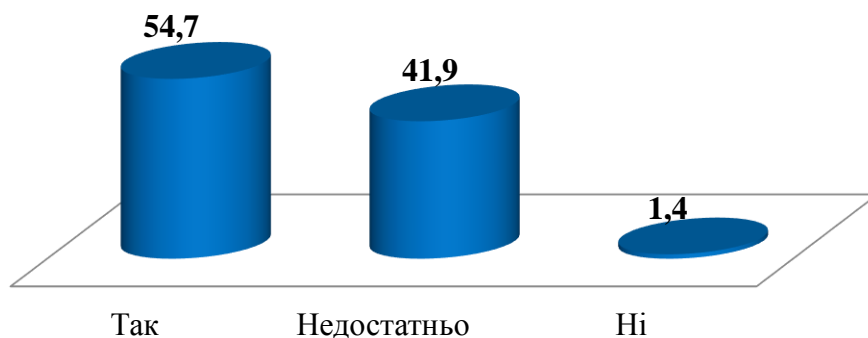
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Як Ви оцінюєте своє знання Конституції України?», (у відсотках)

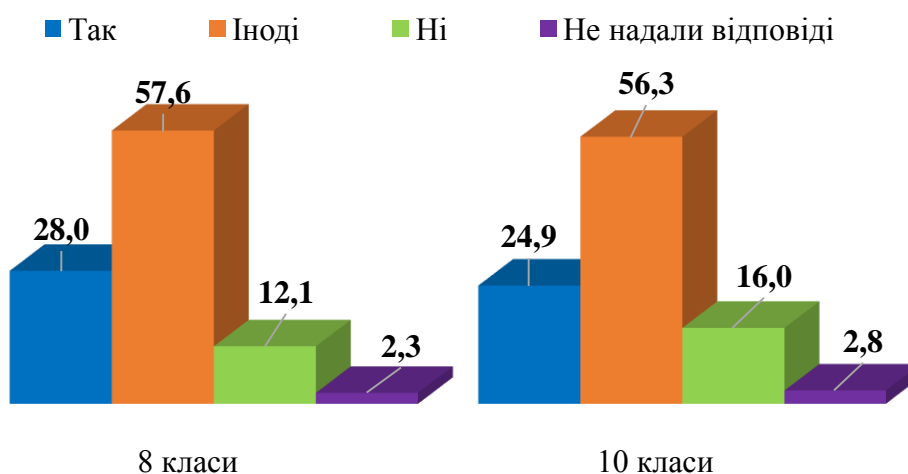
Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на відкрите запитання: «Як Ви розумієте громадянський обов'язок?», (у кількості)

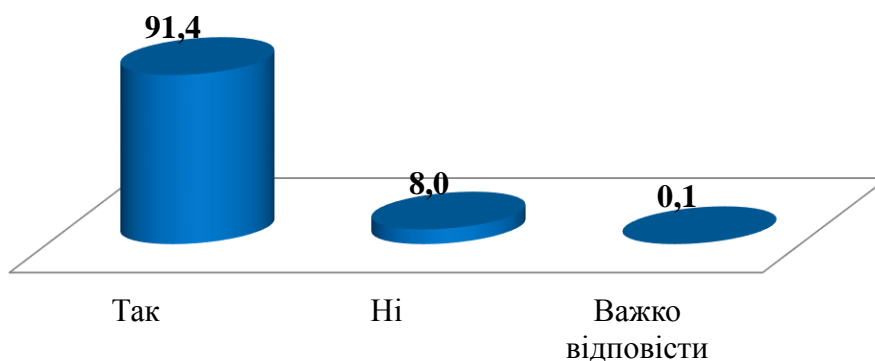
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи знаєте Ви історію Києва?», (у відсотках)

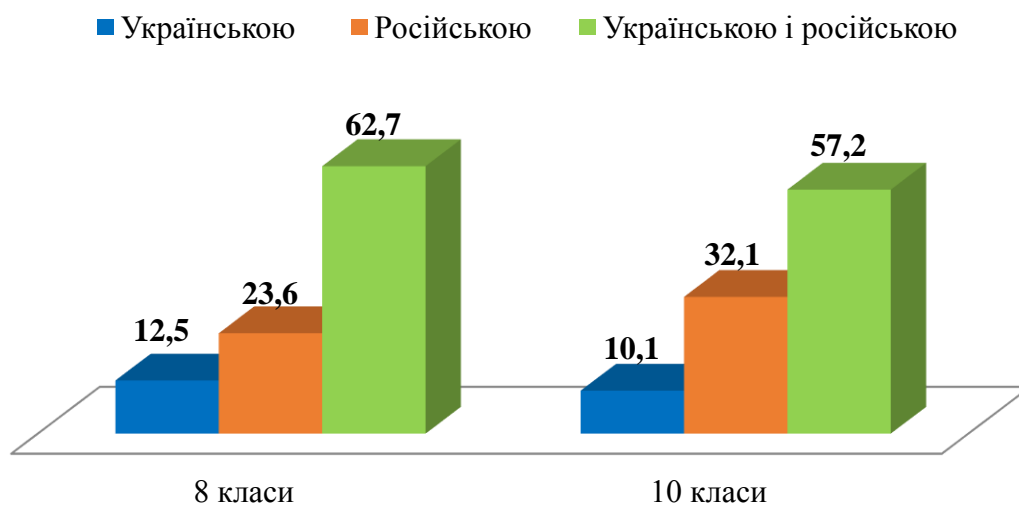
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи зупиняєте Ви своїх друзів, коли вони порушують правила і норми поведінки в школі?», (у відсотках)

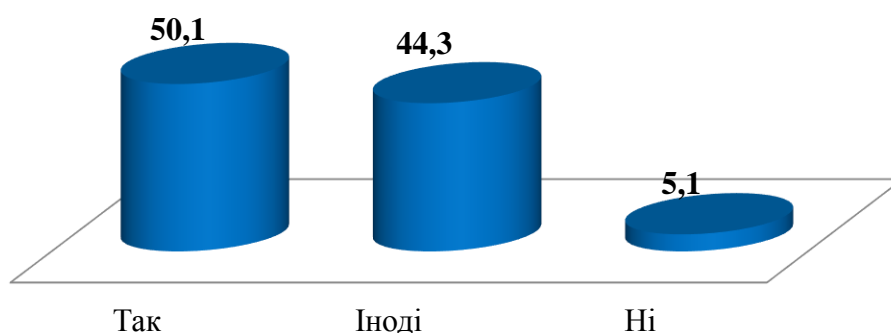
Розподіл відповідей учнів на запитання: «На Вашу думку, чи повинен кожний громадянин України знати державну мову?», (у відсотках)

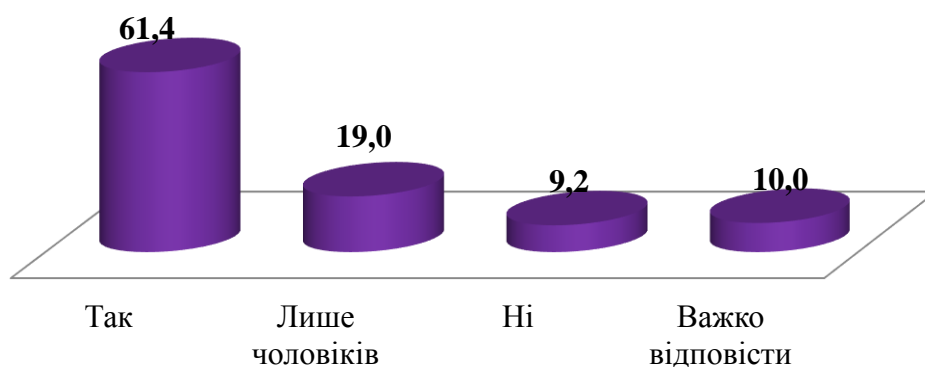
Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «Якою мовою Ви найчастіше спілкуєтесь у повсякденному житті/побуті?», (у відсотках)

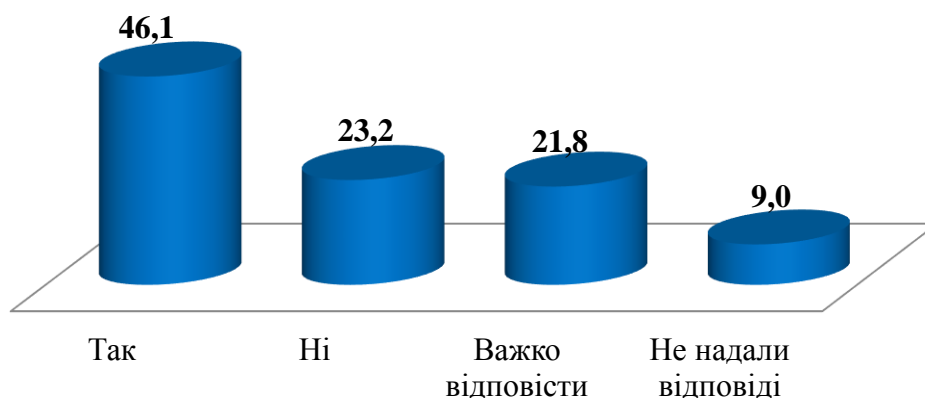
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи берете Ви участь у житті школи, класу?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи вважаєте Ви, що захист Батьківщини є обов'язком кожного громадянина?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи вважаєте Ви службу в армії громадянським обов'язком?», (у відсотках)

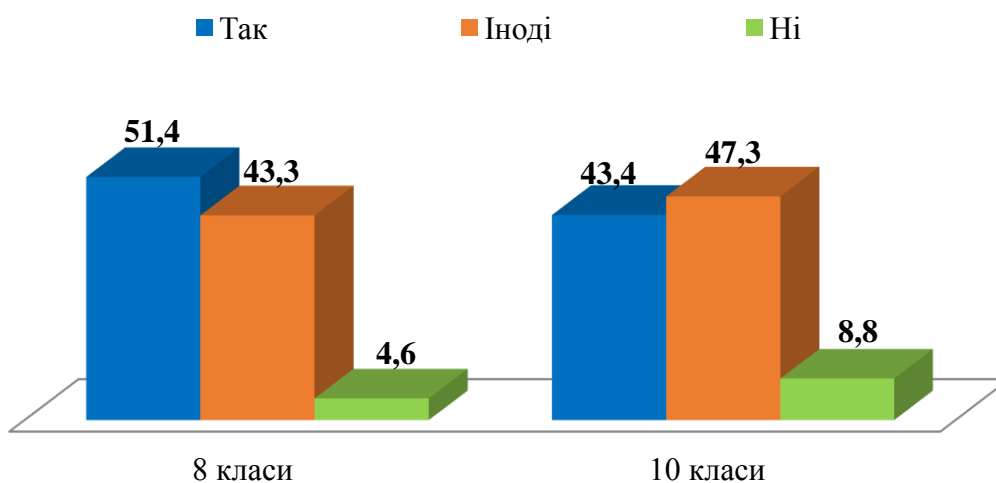
Розподіл відповідей учнів на запитання: «Як Ви оцінюєте свій стан здоров'я?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів на запитання: «Що Ви робите для зміцнення власного здоров'я?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів на запитання: «Чи дотримуються у Вашій сім'ї народних звичаїв, традицій?», (у відсотках)

Розподіл відповідей учнів 8-х, 10-х класів на запитання: «На Вашу думку, що сприяє вихованню свідомого громадянина демократичної держави?», (у відсотках)

